

"Ένας ποιητικός κήπος: Μικρή ανθολογία ποίησης της δυναστείας Τανγκ"

Του Κωνσταντίνου Γ. Πολύμερου
Msc Γλωσσολογίας- Διδακτικής

Στο πρώτο και στο δεύτερο βιβλίο μου, δεν αντιστάθηκα στον πειρασμό να επικαλεστώ τον Φερνάν Μπρωντέλ, ο οποίος αναφέρει ότι κάποιες μόδες, όπως τα μυτερά καπέλα και υποδήματα, έφτασαν από την Κίνα στην Κύπρο, κι ύστερα από εκεί κατέκτησαν την βασιλική αυλή των Λουζινιάν. Δηλαδή μία ακτίνα του φωτός της δυναστείας Τανγκ (618 – 690 και 705 – 907 μ. Χ.) φώτισε και εμάς τους Έλληνες, ακόμα και μετά την πτώση της. Πώς, λοιπόν, να μην ενδιαφερθούμε για τους εξάισιους ποιητές της; Με κάποιον τρόπο, είναι κι αυτοί οικείοι μας.

Η φιλολογική θεώρηση που θέλει τις μέρες τούτης της δυναστείας να αποτελούν την χρυσή εποχή της κινεζικής ποιήσεως δεν είναι αβάσιμη. Τα καλλίτερα ποιήματα ανθολογήθηκαν γύρω στο 1760 μ. Χ., σε ένα έργο που ενδεικτικά τιτλοφορήθηκε «Τριακόσια ποιήματα της δυναστείας Τανγκ» (唐诗三百首), αν και –για λόγους που θα προσπεράσουμε χάριν συντομίας– τα περιεχόμενα ποιήματα είναι λίγα παραπάνω. Θα ανθολογήσουμε, λοιπόν, από τις γωνίες αυτού του ποιητικού κήπου: δεν θα αναφερθούμε δηλαδή σε ιδιαίτερα ακτινοβό-

λες μορφές, αλλά θα θαυμάσουμε διανοήματα ποιητών, οι οποίοι (είθε να μου συγχωρεθεί το άγος) είναι λιγάκι αδικημένοι, παρότι και σε αυτούς η φράση «ιερό τέρας» αρμόζει όχι λιγότερο από ότι αρμόζει στους τιτάνες Λη Μπάι (李白) και Ντου Φου (杜甫).

Ο λυρισμός της Ντου Τσιόου-Νιάνγκ. Πέραν των τόσων ανδρών, η ανθολογία φύλαξε μία θέση και για την Ντου Τσιόου-Νιάνγκ (杜秋娘). Επεβίωσε κι ανθολογήθηκε μόνον το «Ρούχα χρυσοκέντητα», ποίημα με λυρισμό αντίστοιχο του Αλκμάνος, ή καλλίτερα της Σαπφούς. Λέει, λοιπόν:

«Σας συμβουλεύω να μην αρέσκεστε σε ρούχα χρυσοκέντητα.»

Σας συμβουλεύω ν' αρέσκεστε στην νιότη –κι αδράξτε την!

Εάν το άνθος άνοιξε κι είν' ώρα για να μαζευτεί, μαζέψτε το!

Μην περιμένετε να κόψετε έν' αδειανό κλαδί, που άνθος πλέον δεν θα φέρει.»

Ξεκινάμε με ένα κινέζικο *carpe diem* («άδραξε την ημέρα»), λοιπόν... Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: τα νιάτα είναι όμορφα σαν άνθη, μαραίνονται όμως εξίσου γρήγορα. Ιδιαίτερης μνείας αξίζει δε ο τελευταίος στοίχος, καθώς με την πάροδο του χρόνου απέκτησε το επίχρισμα μίας λεπτής υπαρξιακής ειρωνείας. Η Ντου Τσιόου-Νιάνγκ, βλέπετε, ξεκίνησε την πορεία της γύρω στα δεκαπέντε της ως παλλακίδα ενός πολεμάρχου. Αφού αυτός αποστάτησε ανεπιτυχώς, εκείνη κατέληξε στην αυλή του αυτοκράτορα Σιάν Τζονγκ (778 – 820 μ. Χ.), όπου απέσπασε όχι μόνον την εύνοια του ιδίου, αλλά και του δι-

αδόχου του, ο οποίος με την σειρά του την διόρισε επιμελήτρια ενός γιου του. (Ο δεύτερος αυτός ηγεμών είναι ο Μου Τζονγκ που θα ξανασυναντήσουμε στο δεύτερο μέρος του άρθρου μας). Ωστόσο, όπως δείχνει και η ελληνική τραγική ποίηση, η τύχη είναι ευμετάβλητη. Κι έτσι, σε ένα πλήγμα της τύχης, αυτός ο γιος κατηγορήθηκε για συνωμοσία, εκπίπτοντας από τον θώκο του. Έτσι, η Ντου Τσιόου-Νιάνγκ έφυγε για την γενέτειρά της Τζιν Λινγκ (金陵), σημερινή Ναν Τζινγκ (南京). Όταν, λοιπόν, ο ποιητής Ντου Μου πέρασε, ως λέγεται, από την πόλη της και την βρήκε σε πλήρη πενία και ανυποληψία, συγκινήθηκε τόσο βαθέως που συνέθεσε ένα μακροσκελές ποίημα για αυτήν.

Δεν καταλήγει λοιπόν αυτοαναφορική η ειρωνεία της, αν σκεφθούμε πως η σταδιοδρομία της ακολούθησε μία καθοδική πορεία σαν το άνθος που μαραίνεται; Κι όμως, μιας και το ποίημα μιλάει για λουλούδια, θα λέγαμε πως τούτη η γυναίκα μετέχει επαξίως των ρόδων της Πιερίας –όπως είχε πει η Σαπφώ για να παραστήσει την υστεροφημία.

Ο Μπρεχτ διερωτήθηκε σε ένα ποιημά του με τίτλο «Αναγιγνώσκοντας εργάτη ερωτήματα» („Fragen eines lesenden Arbeiters“), αν ο Αλέξανδρος μονάχος του κατέκτησε την ινδική, και πού πήγαν οι χτίστες αφού τελειώσανε το Σινικό Τείχος. Παρόμοια, αναρωτιόμαστε κι εμείς: ήταν όλοι οι νέοι της εποχής των Τανγκ πρίγκιπες και όλες οι κοπέλες κυρίες επί των τιμών; Όχι. Και ούτε αφορούν τα ανθολογημένα ποιήματα μία κλειστή κάστα αποκομμένων,

Γάμος και νόστος. Έτσι, θα δούμε να σκιαγραφεί με μεγάλη τρυφερότητα τα χτυποκάρδια μιάς απλής κοπέλας ο ποιητής Τσιν Τάο-Γιού (秦韜玉). Δεν γνωρίζουμε πότε γεννήθηκε ούτε και πότε πέθανε ο μυστηριώδης τούτος ποιητής. Γνωρίζουμε μόνον ότι το 882 μ. Χ. επέτυχε στις ανώτατες αυτοκρατορικές εξετάσεις. Και ο εκδότης ανθολογεί το «Φτωχό κορίτσι» του, παραχωρώντας του μια θέση στην αθανασία:

«Κάτ' από ψάθινη σκεπή, δεν γνώρισε το εύοσμο μετάξι.

Γάμο ζητεί, των πόνων θεραπεία.

Ποιός ερωτεύεται την υψηλή καλαισθησία, που όλοι προτιμούν τα πρόσκαιρα, αντί για χτένι άμωμο και βάψιμο σεμνό;

Δέκα δάχτυλα, που της βελόνας της παινεύουνε την χάρη, μ' αδύνατον να παραβγεί στα κοντυλογραμμένα φρύδια. Σκληρότατον, το να χρυσοκεντά χρόνο το χρόνο γι' άλλους ανθρώπους νυφικά ιμάτια.»

Πάμε τώρα σε ένα ποίημα του λίγο προγενέστερου Χε Τζι-Τζανγκ (贺知章, περ. 659 – 744 μ. Χ.). Το έργο λέγεται «Προχειρογράφημα του νόστου»:

«Νεότερος αποχωρίσθηκα το σπίτι μου, και γέρος επιστρέφω. |

Ντοπιολαλιά δεν άλλαξα. Όμως ασπρίσαν οι κροτάφοι μου. |

Μ' απάντησαν και τα παιδιά μου, κι ούτε που με γνώρισαν. |

Γελώντας ρώτησαν τον ξένο, από ποιά γη τάχα να ' ρθε.»

Σαν τον Οδυσσέα γυρνάει αγνώριστος. Και, μολονότι ο βασιλιάς της Ιθάκης γύρισε μεταμορφωμένος από την Αθηνά σε επαίτη, ο ανώνυμος ήρωας του Χε Τζι-Τζανγκ γυρνάει αγνώριστος από τα χρόνια. Όμως στον ομηρικό μύθο, όπως και στο ποίημα αυτό, έχουμε το στοιχείο που μεταμορφώνει τον ξενιτεμένο: την Αθηνά, την σοφία που προϋποθέτει γήρας. Γέρος και σοφός δεν επιστρέφει, άλλωστε, στην Ιθάκη κι ο Οδυσσέας του Καβάφη;

Το τέλος της δυναστείας. Το τελευταίο ποίημα που θα αναγνώσουμε είναι του Γιουάν Τζεν (元稹), πολιτικού και ποιητή της εποχής (779 – 831 μ. Χ.), και λέγεται «θερινό ανάκτορο» (行宮). Στην προαναφερθείσα συλλογή, ανθολογήθηκε μαζί με τρία άλλα έργα, ελεγειακού χαρακτήρα. Ο όρος «θερινό ανάκτορο», βέβαια, μεταφράστηκε έτσι συμβατικά, για λόγους εξοικείωσης. Στην πραγματικότητα το ανάκτορο του ποιήματος δεν είναι θερινό θέρετρο, αλλά μία από τις διάσπαρτες κατοικίες όπου κατέλυε ευκαιριακά ο εκάστοτε ηγεμών κατά τα ταξίδια του. Είναι ευνόητον δε ότι αυτές οι κατοικίες τύγχαναν επιμελείας ακόμα και αν ο ηγεμών δεν τις επισκεπτόταν, και η παραμέλησή τους ήταν δείγμα παρακμής. Με αφορμή αυτήν την παρακμή αναπτύσσει η μούσα του ποιητή μίαν υποδόρια ειρωνεία. Και λέει:

«Εγκαταλελειμμένο και φθαρμένο θερινόν ανάκτορο. |

Μοναχικά κοκκινίζουν τ' άνθη τ' ανακτορικά. |

Ασπρομάλλες γίναν πλέον οι παλατιανές γυναίκες. |

Κάθονται και με ραστώνη μολογάνε τον Συάν Τζονγκ.»

Να σημειωθεί ότι αυτός ο Συάν

Τζονγκ (713 – 756 μ. Χ.) καμμία σχέση με τον Σιάν Τζονγκ του πρώτου ποιήματος), ήταν ένας κραταιός αυτοκράτωρ. Όμως, φευ, το ποίημα τούτο μάλλον ταιριάζει καλλίτερα στην άφρονα τετραετή διακυβέρνηση του Μου Τζονγκ (820 – 824 μ. Χ.), η οποία σήμανε και την αρχή του τέλους για την δυναστεία. Να, λοιπόν, η αποκρυπτογράφηση του αινιγματικού παιγνιδιού με τα χρώματα: οι γερασμένες παλατιανές γυναίκες με τα άσπρα μαλλιά συμβολίζουν τους παρηκμασμένους θεσμούς. Όμως κάποια άνθη κοκκινίζουν –κάτι γεννάται, κάτι εκκολάπτεται. Και πράγματι, η Τερψιχόρη, η μούσα της λυρικής ποιήσεως που φαίνεται ψιθύρισε και στο αυτί τούτου του ποιητή, δεν διαψεύσθηκε: λίγες δεκαετίες ύστερα, το 907 μ. Χ., η αποδυναμωμένη δυναστεία Τανγκ θα καταρρεύσει με πάταγο, για να φέρει την χνώδη εποχή των Πέντε δυναστειών και Δέκα Βασιλείων (五代十國).

Επιλογίσκος. Τέσσερις δημιουργοί μάς έδειξαν μία φλόγα πολιτιστική να φουντώνει και να αποσβέννυται. Με τέσσερα μνημεία λόγου, σαν αστραπή πέρασε από τα μάτια μας μία ολόκληρη εποχή. Δεν είναι δάσκαλοι άξιοι, λοιπόν, τούτοι οι ποιητές;

